

Dit artikel is exclusief voor abonnees, maar we bieden het u gratis aan.

 DINSdag 4 JUNI 2019 - OPINIES

Geen confederalisme, maar een volwassener federalisme

Er is niets mis met een minderheidsregering, schrijft Willem Sas, maar dan moet de meerderheid wel federaal denken.



WILLEM SAS

Docent publieke economie aan Stirling University in Schotland.

Het Zweedse verhaal, met aan Franstalige kant alleen de MR in de federale regering, is uit. Zo'n minderheidsregering was geen unicum in het Belgische federalisme. Sinds de invoering van de taalgroepen in 1970 hadden we in totaal vijftien jaar geen Franstalige meerderheid en zes jaar geen Vlaamse. Wel ging het voor het eerst om zo'n uitgesproken Franstalige minderheid. Nog opvallender is dat de grootste Vlaamse partij in die Zweedse coalitie, de N-VA, eerder de regering-Di Rupo onder vuur had genomen vanwege haar Vlaamse minderheid. Na haar recente verlies wil ze de regels van het spel opnieuw veranderen. Voer voor politicologen, zo'n politiek stratego. Maar houdt een minderheidsregering steek vanuit economisch perspectief?

Zwitserland

Om die vraag te beantwoorden, zetten we eerst de rooskleurige bril op van economische modellering. In een optimaal model van een federale staat, het ideaalbeeld zeg maar, worden de voor- en nadelen van decentralisatie rationeel tegenover elkaar afgewogen. Bevoegdheden met veel schaalvoordelen, zoals de sociale zekerheid, volksgezondheid of defensie, houden we het best op het hoogste bestuursniveau. Ook worden coördinatieproblemen en schadelijke concurrentie-effecten vermeden door bevoegdheden die daar vatbaar voor zijn federaal te houden. De sociale zekerheid is opnieuw een voorbeeld, maar ook de NMBS-infrastructuur of de arbeidswetgeving passen in dat kader.

Andere bevoegdheden kunnen we decentraliseren. Die zijn dan gebonden aan regionale noden of voorkeuren, waarop lagere overheidsniveaus beter kunnen inspelen, vaak met meer flexibiliteit. Denk aan onderwijs, welzijn, arbeidsmarktbeleid of transport. Kort gezegd heeft zo'n afweging van voor- en nadelen dus een welvaartsverhogend effect, in die zin dat iedereen beter af zal zijn. Het confederale model daarentegen, negeert die afweging volkomen. Daarbij worden alle bevoegdheden simpelweg gedecentraliseerd, behalve degene met enorme schaalvoordelen zoals defensie en buitenlandse zaken. Dat is ook de reden waarom we zo'n doorgedreven decentralisatie in geen enkel ander land terugvinden. Zelfs in Zwitserland heeft het federale niveau aanzienlijke invloed en belastingmacht behouden, en werd de sociale zekerheid niet gesplitst.

| Federale ministers moeten daadwerkelijk geven om de welvaart van alle Belgen

Als we die rooskleurige bril afzetten en kijken naar de Belgische federatie, dan zien we dat we het behoorlijk goed doen. Met de zesde staatshervorming komen we dicht in de buurt van het ideaalbeeld. Elk bestuursniveau richt zich min of meer op die bevoegdheden die het het efficiëntst kan uitvoeren. Daarom maakt het dus weinig uit waar een federale minister werd verkozen: de regionale of gemeentelijke materies werden al gedecentraliseerd. Wat van regionaal of lokaal belang is, moet niet meer rechtstreeks verdedigd worden in de uitvoerende macht op federaal niveau, aangezien daar alleen nog bevoegdheden zitten die alle Belgen aangaan. Het volstaat dat een eerste Kamer in de wetgevende macht, zoals de *Bundesrat* in Duitsland, de regionale belangen verdedigt bij volgende staatshervormingen, die het ideaalbeeld nog meer benaderen.

Federale kieskring

Dat brengt ons bij de kernvoorwaarde. Federale ministers moeten daadwerkelijk geven om de welvaart van alle Belgen. In het ideale model houdt elke overheid zich bezig met de welvaart van alle burgers binnen haar grenzen. Voor het federale niveau zijn dat alle burgers van de federatie, voor de regionale overheden die van de deelstaten. Wanneer dat niet het geval zou zijn en federale politici alleen aan de eigen regio denken, stuikt de ideale constructie in elkaar. Alle coördinatieproblemen en concurrentie-effecten duiken weer op, maar dan op het federale niveau. De te verwachten totale blokkering van de regeringsonderhandelingen is daar de perfecte weerspiegeling van.

In België speelt dat probleem veel meer dan in andere federaties: we tellen maar drie deelstaten en hebben geen nationale partijen. Vlaamse ministers in de federale regering kunnen alleen verkozen worden door de eigen Vlaamse achterban. Aan de andere kant zal een Franstalige kiezer die Vlaamse ministers niet kunnen afstraffen voor het wegcijferen van zijn belangen.

Wat we nodig hebben, is niet het confederalisme, maar een volwassener federalisme, waar regionale belangen minder primeren op federaal niveau. Zoeken naar een compromis tijdens de regeringsvorming is daarbij een eerste, verantwoorde stap. Een federale kieskring uitwerken, waarbij een nationaal meerderheidsprincipe federale politici beloont voor verantwoorde keuzes, is een logische volgende stap. Je kunt wel degelijk welvaartswinst koppelen aan politieke winst. Alle andere wegen leiden uiteindelijk naar welvaartsverlies.

daard.be/extra/static/